Vydává federální ministerstvo financí ČSFR ve spolupráci se Státní bankou československou ve vydavatelství Economia, a.s. Praha

© federální ministerstvo financí ČSFR

Adresa redakce: Vinohradská 49,
120 74 Praha 2

Telefon: 253 018 nebo 2110, linka 361

Vedoucí redaktor: Ing. Ivan Kočárník, CSc.

OBSAH

Vladimír RUDLOVČÁK: Liberalizace cen – zhodnocení cenového vývoje a působení cenové regulace v období leden až duben 1991 ...137

Miroslav HAVEL: Nové zákony o rozpočtových pravidlech ...143

Vratislav VÁLEK – Vratislav KULHÁNEK: Leasing v současných podmínkách finančního hospodaření podniku ...152

Karel MAREK: K některým otázkám vzniku burz cenných papírů ...163

Josef MERVART: Devizový kurs a parita kupní síly ve vztahu ke koruně čs. ...171

Informace

Přehled smluv o zamezení dvojího zdanění uzavřených Československem ...182

Uprostřed čísla:
Frederic S. MISHKIN: **Ekonomie peněz, bankovnictví a finančních trhů** (na pokračování - 5. část) ss. 153-176

Všechny bibliografické údaje včetně údajů o autorských právech jsou uvedeny u prvního pokračování v č. 1/91 tohoto časopisu.

Publikováno po dohodě s College, sekcí vyd. HarperCollins Publishers

Publishers: Federal Ministry of Finance of CSFR in Cooperation with Czechoslovak State Bank in Publishing House Economia, Prague

© Federal Ministry of Finance of CSFR

Editor's Office: Vinohradská 49,
120 74 Prague 2, CSFR

Editor in Chief : Ivan Kočárník

CONTENTS

Vladimír RUDLOVČÁK: Price Liberalization – Development of Prices and the Impact of Price Regulation in the Period of January-April 1991 ...137

Miroslav HAVEL: New Acts about Budgetary Rules ...143

Vratislav VÁLEK – Vratislav KULHÁNEK: Leasing in the Present Conditions of Enterprise Finance Management ...152

Karel MAREK: Some Questions about the Establishment of Stock Exchange ...163

Josef MERVART: Exchange Rate and Purchasing Power Parity in Relation to the Czechoslovak Crown ...171

Information

The Survey of the Czechoslovak Treaties on Double Taxation Prevention ...182

In this issue:
Frederic S. MISHKIN: **The Economics of Money, Banking and Financial Markets** (To Be Continued - Part V) pp. 153-176

You can find all bibliographical data including particulars on copyright in part I of the series in No 1/91 of this journal.

Published by arrangement with College, a division of HarperCollins Publishers.

Redakční rada: ing. Belo Bosák, CSc., ing. Aleš Bulíř, ing. Václav Formánek, ing. Miroslav Hrnčíř, DrSc., ing. Tomáš Ježek, CSc., ing. Milan Jurčeka, CSc., ing. Miroslav Kerouš, ing. Jaroslav Klapal, ing. Ivan Kočárník, CSc., ing. Jozef Kučerák, CSc., ing. Vratislav Kulhánek, ing. Kamil Mikulič, CSc., Vladimír Rudlovčák, CSc., ing. Stanislav Šourek, dr. ing. Dušan Tříska, CSc., prof. ing. Miroslav Tuček, CSc., ing. Vladimír Valach, ing. Anton Vavro, CSc., ing. Jan Velek, doc. ing. Karol Vlachynský, CSc., ing. Jan Vrba, ing. Jaromír Zahradník

FINANCE A ÚVĚR

4/91

DT 338.5(437)

Liberalizace cen - zhodnocení cenového vývoje a působení cenové regulace v období leden až duben 1991

Vladimír RUDLOVČÁK*

Liberalizace cen představuje jeden ze základních stavebních kamenů ekonomické reformy. Jejímu zahájení dnem 1.1.1991 předcházela řada přípravných kroků v cenové oblasti realizovaných v průběhu roku 1990. Šlo především o to, aby ceny byly zbaveny zkreslujícího balastu dotací ze státního rozpočtu a aby byly odstraněny alespoň nejvýraznější cenové disproporce, jež byly způsobeny a dlouhodobě prohlubovány nerespektováním reálných nabídkových možností čs. ekonomiky a vývoje nákladů výrobní sféry devastované ochranářskými přístupy centrálního plánovacího systému.

Významným krokem v rámci tohoto úsilí bylo zrušení dotací v oblasti cen potravin pro konečné spotřebitele s jejich plnou (plošnou) kompenzací obyvatelstvu v polovině roku 1990; dále následovala série úprav cen pohonných hmot pro výrobce i pro spotřebitele s následným promítnutím do cen jízdného ve veřejných dopravních prostředcích a do přepravních tarifů. Úpravy cen pohonných hmot a dalších ropných produktů si vyžádaly jejich promítnutí do velkoobchodních cen řady komodit; v tomto směru byly nejrozsáhlejší úpravy provedeny v listopadu 1990 v návaznosti na devalvaci čs. koruny ze 17 Kčs/USD na 24 Kčs/USD (pracovně používáme termín devalvace, ačkoliv ve skutečnosti jde o proces zrovnoważňování kursu). S tímto krokem souvisela také významná redukce tzv. centrální cenové regulace v oblasti zahraničního

* Vladimír Rudlovčák, CSc., náměstek ministra financí ČSFR

Příspěvek byl redakci předán 27.5.1991

obchodu, v jejímž důsledku byly zreálněny vnitřní ceny většiny dovážených surovin, které byly rovněž nákladově promítnuty do návazných velkoobchodních cen. K 1.12.1990 byly upraveny velkoobchodní ceny paliv a energií.

Původně zamýšlený program centrálních cenových náprav pro rok 1990 se nepodařilo uskutečnit v plném rozsahu. V ovzduší bouřlivých diskusí o zaměření a hloubce jednotlivých reformních kroků, ale také v důsledku významné redukce možností efektivně usměrňovat chod hospodářství a zejména jeho transformační proces přenesením důrazu na řešení politických sporů a vyjasňování, lépe řečeno znejasňování působnosti a pravomoci jednotlivých orgánů státní moci v ekonomické oblasti došlo ke snížení dynamiky reformy, což ovlivnilo vývoj v roce 1990; a tento stav s jistými obměnami poznamenává, bohužel, i vývoj v roce 1991.

V návaznosti na naléhavou potřebu rekonstruovat nevyhovující strukturu sazeb daně z obratu u průmyslového zboží byl vypracován projekt rozsáhlých cenových úprav maloobchodních cen průmyslového zboží s původním termínem realizace v říjnu roku 1990. K realizaci tohoto projektu došlo až k 1.1.1991. Nebyly uskutečněny také záměry v oblasti cen tepelné energie, tuhých paliv a plynu pro obyvatelstvo; zde se počítalo s odstraněním dotací k cenám (resp. s odstraněním záporné daně z obratu) již k 1.12.1990, a tím také se vstupem do období cenové liberalizace s "čistým štítem" stejných cen těchto komodit jak pro výrobce, tak pro spotřebitele.

Přechod k liberalizaci cen byl po právní stránce podložen uvedením v platnost (k 1.1.1991) nového zákona o cenách (zákon č. 526/1990 Sb.), který spolu s odpovídající vyhláškou ministerstev financí (č. 580/1990 Sb.) znamenal zrušení dosavadního centrálního systému určování cen a zavedení systému, v němž převážná část cen je výsledkem smlouvy mezi prodávajícím a kupujícím a v němž, nicméně, je ponechán jistý prostor pro působení cenové regulace. Základním posláním této regulace je zasahovat v těch oblastech, kde by nedostatečně rozvinuté tržní struktury, neexistence dokonale fungujících mechanismů sociální péče, příp. další faktory mohly vytvářet prostor pro zcela neadekvátní cenové pohyby, vyvolávat zvýšené sociální napětí, a tak (alespoň v krátkém období) narušovat zdárné prosazování se přirozených tržních sil.

Nyní, kdy máme za sebou již více než čtyři měsíce vývoje v liberalizovaném cenovém prostředí, je namístě zhodnotit tento vývoj, poukázat na jeho kladné i záporné stránky a zrekapitulovat zkušenosti získané při cenové regulaci.

Zhodnocení cenového vývoje v období leden-duben 1991

Vývoj cenové hladiny po 1.1.1991, kdy vstoupil v platnost sjednocený devizový kurs čs. koruny vůči USD na úrovni 28,- Kčs/USD a zároveň došlo k úplné eliminaci centrální cenové regulace dovozu, nevybočil významnějším způsobem za rámec původních předpokladů. Hlavní náraz v oblasti *spotřebitelských cen* byl registrován u cen potravin, a to v lednu (zvýšení o 31,1 %). V dalším období se ceny potravin velmi rychle stabilizovaly, v únoru ve srovnání s lednem došlo k nárůstu o 1 %, kdežto v březnu již dochází k poklesu o 2,2 %, v dubnu o 1,6 %. Na této stabilizaci se podílela jak nutná reakce obchodu na významné snížení poptávky, tak částečně také dodatečné regulační opatření cenových orgánů, které omezilo zcela nepřiměřené monopolní chování státního obchodu při stanovování obchodních přirážek k cenám výrobců. Celkový nárůst cen v této oblasti za období leden-duben je reprezentován

indexem 127,7 %. Pokud jde o významnější skupiny zboží, došlo v lednu k největšímu nárůstu cen u mléka a mléčných výrobků (zvýšení o 54,9 %); i zde ovšem vzápětí dochází k nejvýraznějšímu následnému poklesu, o čemž svědčí celkový index za sledované období leden-duben ve výši 135,4 %. Prudký skok o 42,9 % byl vykázán v lednu u cen mlýnských a pekárenských výrobků, zde však v dalším průběhu nedošlo k výraznějším vykyvům cen, takže celkový index po čtyřech měsících je prakticky na lednové úrovni: 143,7 %.

U cen pro konečné spotřebitele u nepotravinářského zboží byl celkový cenový vývoj charakterizován rovnoměrnějším rozdělením v čase; v lednu došlo ke zvýšení cen o 23 %, v únoru o 13,9 % a v březnu o 11,4 %, kdežto v dubnu se již rýsuje stabilizace cen (nárůst o 4,7 %). Celkový nárůst za čtyři měsíce je zde charakterizován indexem 162 %. Prudký vývoj byl registrován u nezbytnějších potřeb v případě skupiny hygienického, zdravotnického a drogistického zboží (celkový index 209,2 %); u vybraných položek zde byla proto zpřísněna cenová regulace obchodních přirážek. Nejvyšší nárůst cen vykázaly stavební potřeby (celkový index 260,8 %); zde hraje roli přechod od záporné ke kladné dani z obratu, nedostatečně zřejmě prozatím působí zpětný tlak snížené poptávky.

Nárůst spotřebitelských cen celkem (tedy včetně veřejného stravování a služeb) se odehrál především v měsících lednu a únoru (zvýšení o 25,8 % a o 7 %), v dalším průběhu dochází ke stabilizaci; index za leden-duben je reprezentován hodnotou 143,7 %. Rozdílný vývoj cen v jednotlivých skupinách zboží je ovlivněn řadou diferencovaně působících faktorů:

– časově zpožděné promítání zvyšovaných nákladů do cen u výrobců průmyslového zboží;

– významný přetlak nabídky zemědělských produktů živočišného původu vyvolal řadu přizpůsobovacích manévrů u zemědělských dodavatelů, zpracovatelů a obchodu; u mléka a mléčných výrobků působí regulační opatření, situaci však zkresluje a zbytečně deformuje expektace dodavatelů, že bude pokračovat dotování cen na úrovni zpracovatelů ze strany ministerstev zemědělství;

– rozdílné působení cen vstupů, zejména z dovozu, se odráží v rozdílném pohybu nákladových složek cen jednotlivých výrobků i skupin zboží;

– rozdílně se projevuje zpětný vliv poptávky podle toho, zda jde o zboží zbytné, či nezbytné (při celkovém výrazném snížení poptávky obyvatelstva dochází k jejímu soustředění se na potravinářské výrobky při poklesu zájmu o předměty dlouhodobé spotřeby), zda existuje možnost efektivní substituce (snížení poptávky po potravinách živočišného původu se odráží v postupném poklesu jejich cen - u masa a masných výrobků došlo ke snížení lednového indexu 132,9 % po dalších třech měsících až na úroveň 119,2 %, kdežto u mlýnských a pekárenských výrobků po lednu prakticky ke změnám cen nedošlo), zda zvýšení cen je způsobeno více výrobci, nebo dodavateli, zda výrobce – tlačený ke zdi monopolním státním obchodem – má, resp. nemá možnost zabezpečit dodávky spotřebitelům přímo, zda na prodeji vybrané skupiny zboží se větší měrou podílejí soukromí podnikatelé, příp. výrazně působí konkurenční ceny z dovozu apod.

Konfrontace těchto a dalších faktorů s pozorovaným cenovým vývojem v globálu i v detailech naznačuje, že působení tržních sil se zde zřetelně prosazuje. Chování účastníků trhu se mění; tvorba cen přestává být mechanickým promítáním nákladů, dodavatelé začínají sledovat své okolí a v závislosti na vývoji poptávky také mění ceny.

spotřebitelé jsou rovněž pružní, vyhledávají levnější zboží, snižují nákupy u zboží, které je neuspokojuje cenou či kvalitou. Nedostatkovost se stává neznámým pojmem, přitom stabilizace cenového vývoje naznačuje dosažení jistého stavu rovnováhy.

Nejvýraznější brzdou je zde nevyhovující struktura monopolizovaného státního obchodu. Jeho neschopnost pružněji reagovat na vzniklou situaci vede k paradoxním jevům, kdy při výrazném přetlaku nabídky kupující narážejí na prodejny s prázdnými regály. Platí to především u řady základních potravin. Negativní roli sehrává výrazný nezájem obchodu delegovat část cenotvorby na prodejny a umožnit jim tak (při adekvátní zainteresovanosti zaměstnanců prodejen) rychle měnit ceny a rozsah objednávek v závislosti na poptávce. Výrazný posun v této oblasti zřejmě nebude možný bez zvýšeného tlaku ze strany rostoucího privatizovaného sektoru. Pozitivním jevem, který potvrzuje správnost rozhodnutí o rychlé liberalizaci cen, je hledání náhradních cest prodeje výrobními podniky a zvýšená aktivita soukromníků.

Méně transparentní je situace ve výrobní sféře obecně, a zejména na trhu zboží dodávaného pro potřeby výrobců. Regulace cen se zde zaměřila především na oblast domácích surovin a paliv, energie, hutnické výroby, ropných produktů a chemické výroby. Podle očekávání se celkový cenový nárůst v průmyslové výrobě projevil především v lednu (zvýšení o 24 %) a v únoru (zvýšení ve srovnání s lednem o 19,3 procenta). V březnu výraznější cenové změny vykázány nebyly, u jednotlivých skupin docházelo k menším protisměrným vykyvům cen; v dubnu bylo zaznamenáno zvýšení cen o 4 %, a to především v důsledku centrálního zvýšení cen elektrické energie pro výrobce o 80 %. Celkový cenový index průmyslové výroby za sledované období leden–duben je oficiálně vykázán na úrovni 154 %.

Dílčí analýzy naznačují, že cenová tvorba ve výrobní sféře ještě zdaleka neodpovídá skutečným relacím mezi nabídkou a poptávkou, která zaznamenala významný pokles. Jsme zřejmě svědky procesu, kdy uvolnění cenové tvorby umožnilo podnikům v plném rozsahu promítnout do svých cen nejen skutečně zvýšené ceny vstupů, nýbrž také "rezervy" založené na nadhodnocování očekávaných cen dodávek od svých partnerů. Zároveň se projevují neopodstatněné snahy o zvýšení ziskovosti výroby, mj. také přeceněním zásob nahromaděných koncem roku 1990. Projevuje se zde neschopnost rychle v čase propojit reakce na pohyby cen vstupů a odhad možností realizace produkce při tom či jiném jejím ocenění. Tuto situaci dokresluje vývoj platební neschopnosti podniků a také enormní odvody ze zisku, o němž v mnoha případech platí, že jde o "zisk" dosažený na základě výroby, nikoliv na základě realizace. Přirozeným důsledkem tohoto vývoje by se měl stát další zlom v růstu cenové hladiny, kdy v důsledku všeobecné redukce poptávky výrobci budou nuceni radikálně přehodnotit svoje přístupy k cenové tvorbě a hledat tak cesty k realizaci své produkce.

Při celkovém hodnocení cenového vývoje za sledované období lze vyslovit názor, že společné působení restriktivní finanční a měnové politiky a brzdících mechanismů založených v zákoně o cenách a ve zvoleném zaměření adresné cenové regulace splnilo své poslání a dokázalo postupně utlumit výchozí cenový impuls, který byl přenesen v lednu do vnitřní ekonomiky z vnějšího světa. Ekonomika složila "přijímací zkoušku" do liberalizovaného cenového prostředí a převážná většina ekonomických subjektů měla možnost uvědomit si to, že jejich další úspěch či neúspěch v roli výrobců či spotřebitelů bude v nemalé míře závislý na tom, jak rychle zvládnou umění aktivně pracovat při tvorbě a "čtení" cenových signálů.

Zkušenosti z uplatňování cenové regulace a její další perspektivy

Subjekty cenové regulace jsou podle cenového zákona ministerstva financí. Při přípravě odpovídajícího legislativního rámce v cenové oblasti byly učiněny kroky k přesnějšímu vymezení působnosti federálního a republikových ministerstev. Nehledě na jisté rozpory v původních přístupech zástupců FMF a MF republik, indukované mj. obecnějšími neshodami v názorech na usměrňování ekonomického vývoje z jednotlivých úrovní, lze konstatovat, že byly vytvořeny předpoklady pro dobrou spolupráci mezi všemi třemi partnery při postupu v cenové regulaci, a to i navzdory skutečnosti, že z formálního hlediska řada kompetenčních otázek není dořešena, případně je "vyřešena" neuspokojivě. Za úspěch je nutné považovat především to, že v procesu zesilování, resp. zeslabování jednotlivých regulačních opatření formou publikace odpovídajících společných cenových výměrů (zhruba s měsíční periodicitou upřesňujících podmínky regulace deklarované výchozím výměrem FMF, MF ČR a MF SR č. 01/91, jenž vymezil základní regulované oblasti a způsoby jejich cenové regulace) se v zásadě podařilo dodržet *jednotnost cenové regulace* na území celé ČSFR.

Jednotnost cenové regulace je z teoretického i praktického hlediska zcela nezbytným předpokladem její účinnosti, má-li být tato regulace efektivní a má-li fungovat jako významný doplněk měnové a finanční politiky při snahách o maximální redukci inflačních tlaků v rámci transformačního procesu. Tento požadavek plasticky vystupuje do popředí zejména u tzv. věcného usměrňování cen, kde regulace vychází ze sledování cenové tvorby u jednotlivých výrobců či obchodních organizací, ačkoliv jejím konečným cílem je vždy usměrňování trhu jako celku. Nedodržení jednotnosti ve věcném usměrňování v rámci republikových působností může v konečném důsledku vyústit do významných komplikací v podmínkách, kdy existují regulované a neregulované ceny a zároveň je nutné dočasně počítat s rezidui cenových dotací. Názorným negativním příkladem v tomto směru je zkušenost z regulace cen uhlí, kde při respektování regionálních specifik byla dohodnuta rozdílná regulace v ČR a SR. Při snaze o vyloučení dotací státních rozpočtů v této oblasti je nutné při postupných úpravách cen uhlí hledat netradiční řešení v rozdílných cenách dodávek uhlí pro výrobce a spotřebitele. Při nejednotnosti regulace v republikách vznikají komplikace při dodržování jednotných cen tepla dodávaného obyvatelstvu z tepláren, které spalují uhlí. Tento problém se ještě zvýrazní v důsledku zvýšení cen za teplo, plyn a tuhá paliva pro obyvatelstvo, které vstoupilo v platnost k 1.5.1991 (čili vlastně po půlroce od původně stanoveného termínu).

Existence cenové regulace v jejím přednostně antiinflačním pojetí prokázala svoji účinnost v celé řadě případů, má však také svoje stinné stránky. Její nesprávné pochopení řadou ekonomických subjektů vyvolává u nich zdání, že jde nadále o záležitost, jež navazuje na centrální stanovování cen se všemi jeho důsledky. Hned při vstupu do cenové liberalizace se tento postoj projevil zejména u spotřebitelů (zde také sehrály negativní roli tradičně hypertrofované reakce v řadě sdělovacích prostředků), kdy veřejností proběhla lavina kritik proti zvyšování spotřebitelských cen, přitom jen ve velmi omezeném počtu případů šlo o zjevné porušení nastolených pravidel ze strany obchodu či výroby. Od kontrolních orgánů se požadovalo zcela nemožné – sledovat každého dodavatele, z nichž každý nutně musel projít vlastním přizpůsobovacím procesem a zvyknout si na nové podmínky. Každé učení, bohužel, něco stojí. V žádném případě však nelze souhlasit s názorem, že přechod

k liberalizaci cen mohl být proveden až po podrobném instruování všech účastníků – i dnes, po čtyřech měsících fungování liberalizovaného prostředí, poté, co kontrolní orgány provedly celou řadu hloubkových inspekcí s následným potrestáním narušovatelů nastolených pravidel, se často setkáváme s nesprávným výkladem jednotlivých ustanovení platných v cenové oblasti, a to nejen na úrovni řadových pracovníků, nýbrž i mezi odbornými pracovníky, kteří prošli řadou školení.

Složitější jsou však jevy, které souvisejí s nesprávným pochopením smyslu cenové regulace u výrobců, zejména u těch, jichž se cenová regulace přímo dotýká. Poté, co si vedení většiny podniků začalo uvědomovat, že paternalistická role státu poskytujícího dotace, garantujícího levné úvěry, odpouštějícího dluhy apod., je opravdu za námi, byla objevena poslední možnost získání finančních zdrojů bez vlastního přičinění formou "odsouhlasení" s centrem "dobrých" cen vlastních výrobků. V případě výrobců zboží s neregulovanými cenami jde v souladu s touto strategií o snahu získat záruku proti případným postihům ze strany kontrolních orgánů za neoprávněné zvyšování cen. U "regulovaných" výrobců je přístup zcela jiný: vystupují v roli horlivých zastánců cenové liberalizace v naději, že po jejich "deregularizaci" se jim podaří uniknout postihům za již nakumulované cenové prohřešky proti požadavkům regulace a v rámci uvolnění (alespoň krátkodobě) získat maximum z dalšího, tentokrát "oprávněného" zvýšení cen. Tlakům tohoto typu jsou vystaveny všechny cenové orgány; pokud těmto tlakům nepodléhají (bohužel však již v řadě případů podlehly), hledají tyto podniky jiné cesty včetně interpelací na úrovni vlád, do jejichž působnosti spadají. Tento postup je však zcela nekorektní, neboť působnost v oblasti regulace cen je plně svěřena do rukou ministerstev financí, která mají za povinnost provádět regulační opatření nikoliv z pohledu podnikového či resortního, nýbrž z pozic sledování celkového cenového vývoje a podpory základních strategických záměrů reformy hospodářství.

Při zahájení cenové liberalizace bylo do různých forem regulace začleněno zhruba 15 % cen (měřeno odpovídajícími hodnotovými objemy). Nyní, kdy došlo k významné stabilizaci, zejména na spotřebitelském trhu, dochází k 1.6.1991 k uvolnění řady cen, takže regulace zůstane v platnosti u 10 % cen. V průběhu dalšího pololetí se počítá s dalšími možnostmi deregulace, i když v případě potřeby cenové orgány nebudou váhat se zpřísněním regulačních opatření. Základními oblastmi, kde regulace bude mít význam nejen v nejbližší budoucnosti, nýbrž také v dlouhodobější perspektivě, jsou především zemědělství, energetika, příp. řada domácích těžebních odvětví. V nejbližší době je nutné počítat s řadou cenových manévrů v oblasti těžby uhlí a v oblasti elektrické energie, významným kandidátem na přehodnocení dosavadních přístupů je otázka nájemného, které je regulováno, a celkový postup směrem ke ztržnění v bytové oblasti. Nutnost pohotové reakce si může vyžádat zejména vývoj v zemědělství, kde dosavadní ceny vycházely z nákladů odpovídajících podmínkám sklizně roku 1990 a kde bude nutné jak v krátkém období, tak do budoucna dořešit řadu problémů.

Zásady a přístupy k cenové regulaci zřejmě doznají postupné významné změny, nicméně ty zkušenosti, které byly a budou získány v průběhu procesu transformace čs. ekonomiky, se určitě stanou dobrým základem pro působnost finančních orgánů v oblasti cen i po přechodu k dokonale fungující tržní ekonomice.

SUMMARY

Price Liberalisation – Development of Prices and an Impact of Price Regulation in the Period of January-April 1991

Starting in 1990, a number of changes were introduced to rationalize the Czechoslovak price system, resulting in the price liberatization in January 1991. An appropriate legislative framework for a free market type price system was prepared by passing a new Price Act at the end of 1990. Most price controls have been lifted and market-determined prices introduced. 15 % of all prices have been left under regulation, which is aimed primarily at a reduction of inflation pressure at the very start of the price liberatization. In the period of January-April 1991 consumer prices stabilized after two months, in April the consumer price-index reached 143,7 %, which is considered to be a success.

The analysis of the market situation and the development of prices permits the price authorities (ministries of finance) to substantially reduce the scope of the price regulation in the nearest future.

DT: 336.12 (437)

Nové zákony o rozpočtových pravidlech

Miroslav HAVEL*

V prosinci minulého roku schválilo Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky nový zákon o rozpočtových pravidlech federace a Česká národní rada a Slovenská národní rada obdobné zákony platné pro republiky.

Důležitost těchto zákonů spočívá v tom, že jde o základní právní normy upravující celý proces vypracování státních rozpočtů, jejich realizace, kontroly a vyhodnocení z hlediska obsahového, metodického, organizačního i z hlediska pravomocí a odpovědnosti orgánů. V podmínkách federativního uspořádání ČSFR, kdy vedle sebe existují státní rozpočet federace a státní rozpočty dvou republik, vždy patřila hlavní pozornost těm částem rozpočtových pravidel, které stanovily příjmy jednotlivých rozpočtů, okruhy činností zabezpečovaných z jejich výdajů a vzájemným vztahům těchto rozpočtů. Je zřejmé, že řešení těchto otázek v zákonech o rozpočtových pravidlech mělo vždy nejen ekonomicko-finanční, ale i výrazně politický aspekt.

Tento článek se snaží vysvětlit, v čem se nový zákon o rozpočtových pravidlech federace liší od předchozích zákonů, zejména v úpravě uvedených klíčových otázek pravidel, a ilustrovat tyto změny na některých číselných údajích, a to ve vazbě na

* Ing. Miroslav Havel, pracovník odboru státního rozpočtu FMF Praha
Příspěvek byl předán do redakce 15.1.1991.